

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про внесення зміни до Статуту
внутрішньої служби Збройних Сил України щодо особливостей
проходження військової служби та виконання завдань посадовими особами
підрозділів психологічної підтримки персоналу»
*(реєстр. № 15208 від 28.04.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці аналізується доцільність доповнення Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України приписами щодо особливостей проходження військової служби та виконання завдань посадовими особами підрозділів психологічної підтримки персоналу у контексті проєкту Закону України (реєстр. № 15208 від 28.04.2026) (далі – законопроєкт). Проаналізовано відповідність запропонованих змін чинному законодавству України у сфері психологічного здоров'я, а також вимогам нормопроектувальної техніки, визначено потенційні ризики законопроєкту.*

***Ключові слова:** Збройні Сили України, Міністерство оборони України, військова служба, психологічне забезпечення, психологічна підтримка, персонал, управління психологічного забезпечення.*

Вступ

Психологічна сфера має вирішальне значення для стійкості та боєздатності Збройних Сил України, особливо в умовах воєнного стану та тривалого ведення бойових дій. Від належної організації системи психологічного забезпечення залежить готовність особового складу до виконання службово-бойових завдань, рівень мотивації та морально-психологічний стан військовослужбовців.

З огляду на це, законодавча ініціатива щодо внесення змін до Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, спрямована на визначення правового статусу та гарантій незалежності посадових осіб підрозділів психологічної підтримки персоналу, відповідає актуальним потребам армії та сучасним викликам у сфері охорони психічного здоров'я військових.

Основна частина

Законопроєктом пропонується доповнити Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, затверджений Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (далі – Статут ЗСУ), новою статтею 28⁻¹, якою закріпити правовий статус та гарантії незалежності посадових осіб підрозділів психологічної підтримки персоналу. Зокрема, визначається порядок їх підпорядкування, перелік, порядок призначення, а також встановлюється заборона втручання командирів у професійну діяльність посадових осіб підрозділів психологічної підтримки персоналу та обов'язковість розгляду їхніх висновків і рекомендацій щодо морально-психологічного стану особового складу та забезпечення психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань.

Пропоноване регулювання, на нашу думку, заслуговує на увагу, оскільки йдеться про сферу ментального здоров'я військовослужбовців: психологічну підтримку, діагностику, відновлення та профілактику психічних розладів у бойових умовах. Доповнення до Статуту внутрішньої служби ЗСУ фактично

закріплюють правові гарантії незалежності професійної діяльності, що забезпечує об'єктивність та захист прав військовослужбовців, а обов'язок враховувати висновки психологів підвищує значення психологічної підтримки у бойовій готовності. Таким чином, інституційне оформлення системи психологічного забезпечення сприятиме утвердженню принципів професійної автономії, законності й ефективності у сфері психологічної допомоги, що є запорукою довіри військовослужбовців до системи психологічного забезпечення та підвищення боєздатності Збройних Сил України.

Одночасно з цим, закріплення відповідних положень на рівні закону та правове визначення статусу посадових осіб підрозділів психологічної підтримки персоналу у Збройних Силах України забезпечить їхню стабільність узгодженість процесів у сфері психологічної діяльності, оскільки фактично існують різні підходи до організації системи психологічного забезпечення.

Законопроект створює важливу основу для інституціоналізації психологічної підтримки у ЗСУ, проте його реалізація потребує додаткових механізмів для уникнення подвійного підпорядкування, забезпечення реального впливу рекомендацій психологів та інтеграції психологічної роботи у ширший контекст морально-психологічного забезпечення. Зокрема йдеться про те, що військові психологи одночасно підпорядковуються командирі військової частини та функціональній вертикалі Міністерства оборони. Така конструкція може створювати конфлікти інтересів, правову невизначеність та ускладнювати прийняття рішень у практичних ситуаціях. Існує також певний ризик формалізації: передбачена обов'язковість розгляду рекомендацій психологів не гарантує їх реального виконання.

Вузька спеціалізація досліджуваного законопроекту полягає в тому, що він концентрується виключно на питаннях психологічної підтримки військовослужбовців, залишаючи поза увагою інші ключові складові системи морально-психологічного забезпечення – соціальні, культурні та духовні аспекти. Такий підхід може призвести до фрагментації загальної системи підтримки особового складу, оскільки психологічна допомога є лише одним із її елементів. Ігнорування комплексності морально-психологічного забезпечення знижує ефективність впливу на бойову готовність та стійкість військових, адже саме інтеграція психологічної, соціальної та культурної роботи створює повноцінне середовище для підтримки морального духу армії.

Питання підпорядкування управління психологічного забезпечення та інших органів, що функціонують у структурі Міністерства оборони України, належать до компетенції виконавчої влади, що передбачено положеннями статті 8 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади». Їх створення, реорганізація чи ліквідація регламентуються підзаконними актами – наказами Міністерства оборони, положеннями та інструкціями, що відповідає загальній ієрархії нормативно-правових актів та забезпечує необхідну гнучкість в організаційних питаннях. З огляду на це, пропоновані новації потребують додаткового обґрунтування.

Таким чином, у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України доцільно закріпити загальні принципи функціонування системи психологічного

забезпечення, правовий статус та гарантії незалежності військових психологів, їх підпорядкування та заборону втручання у професійну діяльність. Це дозволить гарантувати права та професійну автономію відповідних посадових осіб на законодавчому рівні, а конкретні організаційні питання щодо створення управління психологічної допомоги, визначення його структури та порядку діяльності мають регламентуватися наказами Міністерства оборони України. Такий розподіл забезпечує баланс між законодавчим закріпленням базових гарантій та оперативною гнучкістю у сфері організаційного управління.

Звертаємо увагу, що у європейському законодавстві існують стандарти у сфері охорони психічного здоров'я, захисту прав людини та соціальної інтеграції, які можуть бути імplementовані Україною у власну нормативну базу. Зокрема, доцільно передбачити єдиний стандарт психологічної допомоги для військових та ветеранів, аналогічний до Стратегії Європейського Союзу у сфері психічного здоров'я¹, який визначатиме базові принципи та гарантії надання такої допомоги.

Необхідно також закріпити право на конфіденційність і захист від дискримінації при отриманні психологічної допомоги, що відповідатиме європейським стандартам у сфері прав людини та охорони здоров'я. Окремим блоком слід врегулювати питання соціальної інтеграції ветеранів шляхом запровадження програм повернення до цивільного життя, які відповідатимуть практикам Європейського Союзу та сприятимуть адаптації колишніх військовослужбовців у суспільстві.

З метою узгодження законопроєкту з чинною нормативною базою України доцільно внести відповідні зміни до профільних законів. Зокрема, у Законі України «Про психіатричну допомогу» варто передбачити спеціальну норму, яка визначатиме військових психологів як окремих суб'єктів у сфері охорони психічного здоров'я. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» доцільно врегулювати питання врахування висновків психологів при проходженні служби, відборі та мобілізації. У Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» слід закріпити обов'язковість проведення психологічної оцінки придатності до військової служби.

Реалізація зазначених напрямів дозволить Україні наблизити систему психологічного забезпечення військовослужбовців до стандартів Європейського Союзу, підвищити ефективність реабілітаційних заходів та забезпечити належний рівень бойової готовності армії.

Окрім того, положення законопроєкту щодо набрання чинності не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

¹ EU comprehensive approach to mental health. European Commission. URL: https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/mental-health_en

Висновки

Досліджуваний законопроект є важливим кроком у напрямі інституціоналізації системи психологічного забезпечення у Збройних Силах України, оскільки закріплює правовий статус та гарантії незалежності військових психологів. Водночас його ефективність залежатиме від усунення ризиків подвійного підпорядкування, формалізації рекомендацій та вузької спеціалізації лише на психологічній підтримці.

Гармонізація із європейськими стандартами та внесення змін до профільних законів дозволять створити комплексну систему психологічної допомоги, що підвищить боєздатність армії та забезпечить належний рівень захисту прав військовослужбовців.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*